

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія аеронавігації

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни
«Повітряне право та управління повітряним рухом»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Аеронавігація
272 **Авіаційний транспорт**

за темою 2: «Національне повітряне право»

Винниця 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023

СХВАЛЕНО

Методичною радою Кременчуцького
льотного коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від № 1 28.08.2023

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол №1 від 29.08.2023

Розглянуто на засіданні циклової комісії аеронавігації
протокол 29.06.2023 № 14

Розробник: викладач циклової комісії аеронавігації, спеціаліст 2-й категорії
Ємець В.В.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії аеронавігації, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, викладач-методист Тягній В.Г.
2. Професор кафедри аеронавігаційних систем навчально-наукового інституту Аеронавігації, електроніки та телекомунікації Національного авіаційного університету, доктор технічних наук, доцент Шмельова Т.Ф.

План лекції:

1. Загальні положення
2. Визначення термінів
3. Суверенітет над повітряним простором України
4. Сфера діяльності Повітряного кодексу України
5. Державне регулювання діяльності в області авіації та використання повітряного простору України.
6. Державне регулювання діяльності в області цивільної авіації
7. Повноваження керівника уповноваженого органу з питань цивільної авіації
8. Державне регулювання діяльності в області державної авіації
9. Державне регулювання використання повітряного простору України
10. Розслідування авіаційних пригод та інцидентів

Рекомендована література:

1. Рижий В.І. Міжнародне повітряне право. Київ Юстініан, 2011
2. ІКАО. Конвенція про Міжнародну ЦА. Інструкція. РІО МЦА, 198
3. Мінюст. Повітряний кодекс України. Закон. ІнЮре., 2011
4. Кабінет міністрів. Положення про використання повітряного простору України. Постанова Кабінету міністрів № 954 від 06.12.2017

1. Загальні положення

Повітряний кодекс України встановлює правові основи діяльності в галузі авіації.

Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України спрямоване на гарантування безпеки авіації, забезпечення інтересів держави, національної безпеки і потреб суспільства і економіки у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах.

2. Визначення термінів

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) аварія - авіаційна подія без людських жертв, яке призвело до серйозного пошкодження або руйнування повітряного судна, тілесних ушкоджень пасажирів, членів екіпажу або третіх осіб;

2) авіаційна безпека - захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, яка забезпечується комплексом заходів із залученням людських і матеріальних ресурсів;

3) авіаційна діяльність - діяльність фізичних і юридичних осіб в області авіації і / або організація повітряного руху України;

4) авіаційна подія - подія, пов'язана з експлуатацією повітряного судна, яке відбувається: у разі пілотованого повітряного судна в проміжок часу між посадкою будь-якої особи на борт повітряного судна з метою здійснити політ та часом, коли всі особи, що перебували на борту, покинули повітряне судно; в разі безпілотного повітряного судна з часу, коли повітряне судно готове рушити з місця для виконання польоту, до часу його зупинки після завершення польоту і виключення головної силової установки, під час якої:

а) будь-яка особа отримало тілесне ушкодження зі смертельним наслідком або тілесне ушкодження внаслідок:

перебування в цьому повітряному судні; або

безпосереднього контакту з будь-якою частиною повітряного судна, в тому числі частиною, яка відокремилася від повітряного судна; або

безпосереднього впливу струменя газів реактивного двигуна, крім тих випадків, коли тілесні ушкодження отримані внаслідок природних причин, нанесених самому собі, або нанесених іншими особами, або коли тілесні ушкодження нанесені безквитковим пасажиром, що ховається поза зонами, до яких зазвичай відкритий доступ пасажиром та членам екіпажу;

б) повітряному судну наноситься пошкодження або відбувається руйнування його конструкції, в результаті чого:

порушується міцність конструкції, погіршуються технічні або льотні характеристики повітряного судна, і

зазвичай потрібно значний ремонт або заміна пошкодженого компонента повітряного судна, за винятком відмови або пошкодження двигуна, коли

пошкоджено лише один двигун (у тому числі його капоти або допоміжні агрегати), повітряні гвинти, законцовки крила, антени, датчики, лопатки, пневматики, гальмові пристрої, колеса, обтічники, панелі, стулки шасі, лобове скло, обшивка повітряного судна (наприклад, незначні вм'ятини або пробоїни) або виникли незначні пошкодження лопатей несучого гвинта, лопатей хв СТОВ гвинта, шасі та пошкодження, викликані градом або зіткненням з птахами (у тому числі пробоїни в обтічнику антени радіолокатора); або

в) повітряне судно зникає безвісти або виявляється в місці, де доступ до нього абсолютно неможливий;

5) аварійне обслуговування - обслуговування, яке забезпечується шляхом оповіщення відповідних організацій про повітряні судна, яким потрібна пошуково-рятувальна допомога, та сприяння таким організаціям на їх запит;

6) аварійно-рятувальне та протипожежне забезпечення - комплекс заходів щодо дотримання встановлених правил і нормативів (норм), спрямованих на підготовку, утримання на належному рівні готовності та залучення до дій аварійно-рятувальних сил і засобів для пошуку та рятування пасажирів, членів екіпажу, а також гасіння пожеж, що виникли під час авіаційних подій на території аеропортів (аеродромів) та в районі відповідальності аеродромів за проведення пошукових і аварійно-рятувальних робіт;

7) авіаційні роботи - польоти, під час здійснення яких повітряне судно використовується для забезпечення спеціалізованих видів обслуговування (авіаційно-хімічні роботи, аерофотозйомка, патрулювання і т.п.);

8) авіаційний перевізник (авіаперевізник) - суб'єкт господарювання, який надає послуги з перевезення пасажирів, вантажу, пошти повітряним транспортом;

9) авіаційний персонал - особи, які пройшли спеціальну професійну підготовку, мають відповідне свідоцтво і здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження;

10) авіаційний пошук і рятування - комплекс заходів, спрямованих на виявлення повітряних суден, які зазнали або зазнають лиха, та надання своєчасної допомоги потерпілим внаслідок авіаційної події;

11) авіація загального призначення - авіація, яка не використовується для здійснення комерційних повітряних перевезень і виконання авіаційних робіт;

12) аеродром - поверхня земної або водної ділянки, на якому розміщені будівлі, споруди та обладнання, призначеного повністю або частково для вильоту, прибуття та руху по цій поверхні повітряних суден;

13) аеродром державної авіації - аеродром, призначений для використання державними повітряними судами;

14) аеродром спільного використання - аеродром, що використовується для польотів повітряних суден цивільної та державної авіації;

15) аеродром цивільної авіації (далі - цивільний аеродром) - аеродром, призначений для використання повітряними судами цивільної авіації;

- 16) аеронавігаційне обслуговування - обслуговування, що здійснюється провайдерами аеронавігаційного обслуговування на всіх етапах польоту повітряних суден, яке включає організацію повітряного руху, зв'язок, навігацію, спостереження (радіотехнічне забезпечення), пошук і рятування, метеорологічне обслуговування та надання аеронавігаційної інформації;
- 17) аеропорт - комплекс споруд, призначених для прийому, відправлення повітряних суден та обслуговування повітряних перевезень, що має для цих цілей аеродром, інші наземні споруди та необхідне обладнання;
- 18) багаж - предмети, майно та інша особиста власність пасажирів, що перевозяться на повітряному судні;
- 19) багажна квитанція - частина квитка, яка свідчить про прийом до перевезення зареєстрованого багажу;
- 20) безпека авіації - стан галузі цивільної авіації, при якому ризик заподіяння шкоди людям або майну знижується до прийняттого рівня в результаті безперервного процесу визначення рівня небезпеки і керування ним та утримується на такому рівні, або знижується далі, у сферах безпеки польотів, авіаційної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, економічної безпеки та інформаційної безпеки;
- 21) безпека польотів - стан, при якому ризик шкоди чи ушкодження обмежений до прийняттого рівня;
- 22) бронювання (резервування) - попереднє замовлення місця у повітряному судні на певні рейс і дату для перевезення пасажирів або попереднє замовлення обсягу і тоннажу у повітряному судні на певні рейс і дату для перевезення багажу (вантажу);
- 23) безпілотне повітряне судно - повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, розташованої поза повітряного судна;
- 24) вантаж - будь-яке майно, що перевозиться на борту повітряного судна, крім пошти, бортових припасів і багажу, що перевозяться згідно багажної квитанції;
- 25) вертодром - аеродром або майданчик на землі, на воді або на спорудженні, призначені повністю або частково для прибуття, відправлення і руху вертольотів по його поверхні;
- 26) використання повітряного простору України - здійснення діяльності, пов'язаної з польотами повітряних суден, з переміщенням (перебуванням) матеріальних об'єктів у повітряному просторі України, а також з вибуховими роботами, пусками ракет, усіма видами стрільб, в тому числі з метою здійснення впливу на гідрометеорологічні процеси в атмосфері, що представляють загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших літальних апаратів;
- 27) виріб авіаційної техніки - повітряне судно, авіаційний двигун, повітряний гвинт або допоміжна силова установка;

- 28) виробник - юридична або фізична особа, яка здійснює виробництво авіаційної техніки;
- 29) відмова в перевезенні - відмова авіаперевізника в перевезенні пасажирів або його багажу рейсом, незважаючи на його присутність для посадки на борт, крім наявності для відмови в посадці таких підстав: охорона здоров'я, забезпечення безпеки, неналежне оформлення необхідної для перевезення документації (паспорт, віза, квиток і т.п.);
- 30) державна авіація - авіація, що використовує повітряні судна з метою виконання функцій щодо забезпечення національної безпеки і оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи внутрішніх справ, спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи;
- 31) державне повітряне судно - повітряне судно, яке застосовується у військовій, митній і прикордонній службі, службі цивільного захисту, в органах внутрішніх справ;
- 32) дозвіл - документ, який не є документом дозвільного характеру;
- 33) експериментальне повітряне судно - прототип повітряного судна, модифіковане або нове повітряне судно, на якому проводяться випробування або дослідно-конструкторські, експериментальні та науково-дослідні роботи;
- 34) експлуатант аеродрому - юридична особа, яка здійснює експлуатацію аеродрому;
- 35) експлуатант аеропорту - юридична особа, яка є власником сертифікату аеродрому і має сертифікат на право здійснення діяльності з наземного адміністрування в аеропорту. Експлуатант аеропорту може мати також інші сертифікати та здійснювати інші види аеропортової діяльності, крім визначених у цьому абзаці;
- 36) експлуатант - юридична або фізична особа, яка експлуатує або пропонує послуги з експлуатації повітряних суден;
- 37) електронний квиток - електронний документ, який включає маршрут-квитанцію, видану авіаперевізником або від імені авіаперевізника, електронні купони і, у разі використання, документ для посадки;
- 38) електронний купон - частина електронного квитка, яка використовується для перевезення на відповідному рейсі, або інший замінюючий його документ, який зберігається в базі даних автоматизованої системи бронювання перевізника;
- 39) емісія авіаційного двигуна - виділення авіаційним двигуном таких шкідливих газоподібних речовин, як дим, незгорілі вуглеводні, окиси вуглецю і оксиди азоту;
- 40) єдиний міжнародний перевізний документ - документ, що підтверджує міжнародний характер авіаційного перевезення у разі його виконання за межі

митної території України. Єдиним міжнародним перевізним документом є Генеральна декларація, належним чином оформлена експлуатантом відповідно до Доповнення 1 до Додатка 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію;

41) заборона використання повітряного простору України - обов'язкове для виконання рішення уповноваженого органу про заборону певним (окремим) користувачам здійснювати в певному районі діяльність, пов'язану з використанням повітряного простору України;

42) загальна повітряний рух - польоти повітряних суден, що виконуються відповідно до стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО);

43) зареєстрований багаж - багаж пасажирів, прийнятий перевізником під свою відповідальність для перевезення та своєчасної доставки, на який перевізник оформив багажну квитанцію та видав багажну ідентифікаційну бирку;

44) засоби зв'язку, навігації та спостереження (радіотехнічного забезпечення) - радіоелектронні і технічні засоби (засоби електрозв'язку, радіонавігації та радіолокації, автоматизовані системи та їх робочі місця, апаратура відображення, антенно-фідерні пристрої, лінії управління електрозв'язком, автономні джерела електроживлення, електроустановки та електрообладнання), призначені для забезпечення польотів повітряних суден, виконання функцій з обслуговування повітряного руху та забезпечення виробничої діяльності підприємств цивільної авіації;

45) землі аеропортів (аеродромів) - земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди та обладнання, а також земельні ділянки, необхідні для забезпечення роботи аеропорту (аеродрому) та визначені генеральним планом;

46) злітно-посадковий майданчик - земельна (водний, льодовий) ділянку, спеціально підготовлена площадка або підняті над землею, водною поверхнею конструкції, які придатні і використовуються для зльоту, посадки, руху та стоянки легких повітряних суден максимальною злітною масою більше 5700 кілограмів. Злітно-посадкові майданчики поділяються на постійні і тимчасові;

47) інформація про безпеку польотів - інформація, яка міститься в системах збору та обробки даних про безпеку польотів, створених виключно з метою підвищення рівня безпеки польотів, і підлягає захисту;

48) інцидент - подія, крім авіаційної події, яке пов'язане з експлуатацією повітряного судна і впливає або може вплинути на рівень безпеки його експлуатації;

49) катастрофа - авіаційна подія з людськими жертвами, яке призвело до загибелі або зникнення безвісти когось із пасажирів, членів екіпажу або третіх осіб, а також у разі отримання ними тілесних ушкоджень зі смертельними наслідками під час:

а) перебування в цьому повітряному судні;

б) безпосереднього зіткнення з будь-якою частиною повітряного судна, включаючи частини, що відокремилися від цього повітряного судна;

- в) безпосередньої дії струменя газів реактивного двигуна;
- г) зникнення безвісти повітряного судна.

До катастроф також належать випадки загибелі когось з осіб, які перебували на борту, в процесі їх аварійної евакуації з повітряного судна.

У разі отримання тілесних ушкоджень, внаслідок яких протягом 30 діб з часу авіаційної події настала смерть, вони класифікуються як тілесні ушкодження зі смертельними наслідками;

50) квиток (пасажирський квиток та багажна квитанція) - виданий перевізником (його агентом) документ, в тому числі електронний, який містить умови договору перевезення, повідомлення, польотні та пасажирські купони;

51) компоненти та обладнання - вимірювальний прилад, устаткування, механізм, деталь, вузол, агрегат, складова частина або допоміжний пристрій, включаючи апаратуру зв'язку, які використовуються або призначені для використання при експлуатації повітряного судна або управління повітряним судном і встановлені або приєднані до повітряного судна, в тому числі частини планера повітряного судна, двигуна або повітряного гвинта;

52) користувач аеропорту (аеродрому) - юридична або фізична особа, яка здійснює повітряні перевезення пасажирів, пошти, вантажу або виконує інші види польотів;

53) користувачі повітряного простору України - фізичні та юридичні особи, яким в установленому порядку надано право на здійснення діяльності з використання повітряного простору України;

54) літальний апарат - пристрій для польотів в атмосфері або космічному просторі;

55) лізинг з екіпажем (мокрый лізинг) - лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта - лізингодавця, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів;

56) лізинг без екіпажу (сухий лізинг) - лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта - лізингоодержувача, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів;

57) маршрут обслуговування повітряного руху - визначений маршрут, призначений для спрямування потоку руху з метою забезпечення обслуговування повітряного руху;

58) метеорологічне обслуговування - обслуговування, що включає в себе послуги із забезпечення метеорологічними прогнозами, консультаціями та спостереженнями, а також іншої метеорологічною інформацією та послугами, які надаються для суб'єктів авіаційної діяльності;

59) метод ортодроміческого відстані маршруту - метод, згідно з яким відстань між двома пунктами на поверхні земної кулі вимірюється як найкоротша відстань по дузі більшого кола, площина якого проходить через центр Землі;

60) метод прорейтового розподілу - метод, за яким загальний дохід від транспортування від пункту відправлення до пункту призначення

розподіляється за кожним сегментом маршруту відповідно до правил розрахунків, викладених в довідниках Міжнародної асоціації повітряного транспорту "Prorate Manual Passenger (PMP)", "Revenue Accounting Manual (RAM)" "i" Resolutions Manual ";

61) міжнародний аеропорт - визначений державою на його території аеропорт для прийому і відправлення повітряних суден, що виконують міжнародні повітряні перевезення, в якому здійснюються митні, імміграційні, санітарні, карантинні (щодо тварин і рослин) та інші процедури, передбачені законодавством;

62) місце призначення - пункт, зазначений у квитку, де закінчується перевезення пасажирів та його багажу;

63) надзвичайна подія - пов'язана з використанням повітряного судна подія, яка не відповідає визначенню термінів "авіаційна подія", "серйозний інцидент" або "інцидент", пов'язане з технічним обслуговуванням, ремонтом, зберіганням, транспортуванням, під час якої настав один з таких наслідків :

а) загибель або тілесні ушкодження особи під час його перебування на борту повітряного судна внаслідок необережних або навмисних дій самого потерпілого або інших осіб, не пов'язаних з порушенням функціонування повітряного судна та його систем;

б) загибель або тілесні ушкодження особи, яка без достатніх підстав або документів самовільно проникла за межі зон в повітряному судні, куди доступ пасажирів та членам екіпажу заборонено;

в) загибель або тілесні ушкодження особи, яка перебувала на борту повітряного судна, внаслідок впливу зовнішнього середовища після вимушеної посадки повітряного судна за межами аеродрому;

г) загибель або тілесні ушкодження особи, яка перебувала поза межами повітряного судна, внаслідок безпосереднього контакту з повітряним судном або його елементами;

г) руйнування або серйозне пошкодження повітряного судна на землі, яке призвело до порушення міцності його конструкції або погіршення льотно-технічних характеристик внаслідок впливу зовнішнього середовища або порушення технології обслуговування, правил зберігання і транспортування;

д) захоплення повітряного судна, що перебувало на землі або в польоті, або намагання захоплення такого судна та інші акти незаконного втручання в діяльність цивільної авіації;

64) наземне обслуговування - послуги з наземного обслуговування повітряних суден, екіпажу, пасажирів, вантажу, багажу, пошти, що надаються користувачам аеропорту на території аеропорту (аеродрому) або за його межами;

65) небезпечний вантаж - вироби або речовини, які можуть становити загрозу для здоров'я, безпеки, майна або навколишнього природного середовища і

вказані в переліку небезпечних вантажів, визначеному авіаційними правилами України;

66) неналежне використання інформації про безпеку польотів - використання інформації з іншою метою ніж та, з якою така інформація збиралася, зокрема використання інформації з метою дисциплінарного, цивільного, адміністративного або кримінального розслідування щодо експлуатаційного персоналу або оприлюднення такої інформації;

67) нерегулярне повітряне перевезення - повітряне перевезення, що не підпадає під визначення терміна "регулярна повітряне перевезення";

68) несупроводжуваний багаж - багаж, прийнятий для перевезення окремо від пасажирів і оформлений за авіаційною вантажною накладною;

69) об'єкти авіаційної діяльності - повітряні судна, їх компоненти та обладнання, авіаційна наземна техніка та аеродромне обладнання, інженерно-технічні споруди, рухоме і нерухоме майно, що використовуються для забезпечення авіаційної діяльності;

70) об'єднана цивільно-військова система організації повітряного руху - організаційне та функціональне об'єднання, повноваження та діяльність якого пов'язані з організацією використання повітряного простору, організацією повітряного руху та його обслуговуванням у повітряному просторі України та повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за обслуговування повітряного руху міжнародними договорами покладена на Україну;

71) обмеження використання повітряного простору України - особливий порядок використання повітряного простору, який визначається комплексом заходів, спрямованих на збереженні польотів і здійснення іншої діяльності у повітряному просторі України;

72) обмін повітряними суднами та екіпажами - вид договірних відносин між експлуатантами, спрямований на підвищення гнучкості, економічної ефективності використання повітряних суден, забезпечення можливості спільної експлуатації повітряного судна, оперативного резервування повітряного судна в разі зупинки повітряного судна з технічної або інших причин, відповідно до яких один експлуатант надає іншому експлуатанту або вони надають один одному транспортні послуги з перевезення пасажирів, багажу, пошти чи про вантажу;

73) обслуговування повітряного руху - забезпечення польотно-інформаційного обслуговування, аварійного або диспетчерського обслуговування повітряного руху (районного диспетчерського обслуговування, диспетчерського обслуговування підходу або аеродромного диспетчерського обслуговування);

74) організація повітряного руху - динамічний, інтегрований менеджмент повітряного руху та повітряного простору України, що включає обслуговування повітряного руху, менеджмент повітряного простору України та менеджмент потоків повітряного руху, який виконується безпечно,

економічно і ефективно шляхом надання засобів і безперервного обслуговування у взаємодії з усіма сторонами і з залученням бортових і наземних функцій;

75) пасажир - фізична особа, що перевозиться повітряним судном за згодою перевізника відповідно до договору перевезення, крім членів екіпажу та додаткових спеціалістів на борту повітряного судна, працівників експлуатанта повітряного судна, уповноваженого представника відповідного національного органу регулювання та осіб, які супроводжують вантаж;

76) пасажир з обмеженими фізичними можливостями або інвалід - пасажир, рухливість якого під час використання транспортного засобу обмежена внаслідок фізичної (сенсорної або опорно-рухової, постійної або тимчасової) або розумової недієздатності або з будь-якої іншої причини, зокрема через похилий вік, стан якого вимагає відповідної уваги і пристосування до його особливих потреб під час обслуговування пасажирів;

77) повітряна лінія - маршрут польотів між погодженими пунктами для здійснення повітряних перевезень;

78) повітряне перевезення - перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, що здійснюється повітряним судном на підставі відповідного договору повітряного перевезення;

79) повітряне судно - апарат, який підтримується в атмосфері в результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні;

80) повітряний рух - політ повітряних суден або їх рух у зоні маневрування аеродрому;

81) повітряний простір України - частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, в тому числі над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України;

82) пошкодження повітряного судна на землі - подія, пов'язана з обслуговуванням, зберіганням і транспортуванням повітряного судна на землі, під час якого повітряному судну було нанесено ушкодження без втрати міцності його силових елементів та погіршення льотно-технічних характеристик, яке можливо усунути в експлуатаційних умовах;

83) планування та координація використання повітряного простору України - розробка та узгодження порядку і умов використання повітряного простору України, які здійснюються органами об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України з відповідними органами обслуговування повітряного руху та управління повітряним рухом, державними органами, підприємствами, установами, організаціями в інтересах користувачів повітряного простору України;

84) приаеродромній території - обмежена регламентованими розмірами місцевість навколо зареєстрованого згідно з установленим порядком аеродрому

(вертодрому) або постійного злітно-посадкового майданчика, до якої встановлені спеціальні вимоги по розташуванню різних об'єктів, а їх висота контролюється з урахуванням умов безпеки маневрування, зльоту і заходу на посадку повітряних суден;

85) провайдер аеронавігаційного обслуговування - суб'єкт авіаційної діяльності, який надає послуги з елементів (напрямів) аеронавігаційного обслуговування повітряних суден;

86) регулярна повітряне перевезення - повітряне перевезення, під час якої всі місця для перевезення пасажирів, багажу і пошти доступні для загального платного користування, а перевезення здійснюється між одними і тими ж пунктами відповідно до опублікованого розкладу або в певні проміжки часу, або з частотою, що свідчить про регулярність польотів;

87) рейтинг - кваліфікаційна відмітка, яка є невід'ємною частиною свідоцтва авіаційного персоналу і встановлює особливі умови, права та обмеження щодо власника такого свідоцтва;

88) розробник - юридична особа, яка здійснює розробку авіаційної техніки або змін до неї;

89) розслідування - збір і аналіз інформації, підготовка висновків, встановлення причин і / або супутніх факторів і розробка рекомендацій щодо забезпечення безпеки авіації з метою запобігання авіаційним подіям;

90) ручна поклажа (незареєстрований багаж) - багаж пасажирів, який при перевезенні перебуває в салоні повітряного судна за згодою перевізника і під контролем пасажирів і засвідчується спеціальною биркою;

91) серйозний інцидент - інцидент, обставини якого вказують на те, що мала місце висока ймовірність авіаційної події при експлуатації повітряного судна, який в разі пілотованого повітряного судна відбувається з моменту, коли будь-яка особа піднімається на борт повітряного судна з метою здійснення польоту, до моменту, коли всі особи, що перебували на борту, покинули повітряне судно, або, в разі безпілотного повітряного судна, відбувається з моменту, коли повітряне судно готується рушити з місця з метою виконання політ, До моменту його зупинки в кінці польоту та вимкнення основної силової установки;

92) сертифікат - документ (сертифікат, схвалення, схвальний лист тощо), який видається за результатами сертифікації і засвідчує відповідність суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності вимогам авіаційних правил України;

93) сертифікація (схвалення) - посвідчення того, що суб'єкт або об'єкт авіаційної діяльності відповідає вимогам авіаційних правил України та видача відповідного сертифіката;

94) скасування рейсу - невиконання запланованого рейсу, на який заброньоване щонайменше одне місце;

95) слот-регулювання - процедура розподілу та погодження часових інтервалів на приліт, виліт, обслуговування рейсів авіаперевізників;

96) смуга повітряних підходів - ділянка приаеродромній території встановлених розмірів, прилегла до кінця злітно-посадкової смуги, над якою повітряні судна здійснюють початковий етап набирання висоти під час зльоту і кінцевий етап зниження під час заходу на посадку. Смуга повітряних підходів є проекцією на поверхню землі обмежувальних поверхонь зльоту і заходу на посадку;

97) суб'єкт авіаційної діяльності - фізичні та юридичні особи незалежно від форми власності, відомчої підпорядкованості, які провадять діяльність у галузі цивільної авіації;

98) суб'єкт наземного обслуговування - суб'єкт авіаційної діяльності, який надає послуги з наземного обслуговування;

99) тариф - сума, встановлена перевізником за перевезення пасажирів, одиниці маси або обсягу багажу (вантажу) на відповідній повітряній лінії за відповідним класом обслуговування;

100) тілесне ушкодження зі смертельними наслідками - ушкодження, заподіяне особі під час авіаційної події, яке призвело до його смерті протягом 30 днів з дня події;

101) транспортна накладна (авіаційна вантажна накладна) - оформлений вантажовідправником або від його імені документ, в тому числі його електронний аналог (у разі застосування), який засвідчує укладення договору про перевезення та прийомі вантажу до перевезення на умовах, визначених у такому договорі;

102) цивільна авіація - авіація, яка використовується для задоволення потреб економіки і громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах, а також для виконання польотів в приватних цілях;

103) цивільне повітряне судно - повітряне судно, яке не належить до державних повітряних суден;

104) чартерна повітряне перевезення - нерегулярне повітряне перевезення, що здійснюється на підставі договору чартеру (фрахтування), за яким авіаперевізник надає фрахтувальнику або фрахтувальника за плату визначену кількість місць або всю місткість повітряного судна на один або декілька рейсів для перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, зазначених фрахтувальником.

2. Інші терміни, які використовуються в цьому Кодексі, вживаються в значенні, наведеному в стандартах Міжнародної організації цивільної авіації та законодавчих актах України.

3. Суверенітет над повітряним простором України

1. Україна належить повний і виключний суверенітет над повітряним простором України, що є частиною території України

4. Сфера дії Повітряного кодексу України

1. Дія цього Кодексу поширюється на фізичних і юридичних осіб незалежно від форми власності та відомчої підпорядкованості, які здійснюють діяльність в галузі авіації та використання повітряного простору України, а саме:

1) в Україні - на юридичних і фізичних осіб в частині, що стосується їх, крім суб'єктів державної авіації, на яких поширюється дія статей 4, 7-9, 23-33, 38, 45, 46, частини першої статті 57, частини другої статті 63, 65, 69, статей 110-116 і частині другій статті 119;

2) за межами України - на авіаційний персонал під час виконання ним службових обов'язків і цивільні повітряні судна України, їх експлуатацію і технічне обслуговування.

2. У разі якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж передбачені Повітряним кодексом України та іншими актами законодавства України, застосовуються правила міжнародного договору України.

1. Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України

1. Україна як держава, що приєдналася до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію, несе відповідальність за виконання міжнародних зобов'язань, що випливають з цієї Конвенції, і за гарантії і створення умов безпеки для суспільства, захисту інтересів при здійсненні діяльності в галузі цивільної авіації та використання повітряного простору України.

2. Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України полягає у формуванні державної політики і стратегії розвитку, визначенні завдань, функцій, умов діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України, застосуванні заходів безпеки авіації, прийнятті загальнообов'язкових авіаційних правил України, в здійсненні державного контролю за їх виконанням та встановленні відповідальності за їх порушення.

3. Президент України і Кабінет Міністрів України забезпечують реалізацію державної політики розвитку авіації України відповідно до Конституції та законів України.

4. Авіація поділяється на цивільну та державну авіацію.

Цивільна авіація задовольняє потреби держави і громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах та виконанні польотів в приватних цілях і поділяється на комерційну авіацію та авіацію загального призначення.

Державна авіація використовує повітряні судна з метою забезпечення національної безпеки і оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи внутрішніх справ, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи.

5. Уповноваженим органом в галузі цивільної авіації є центральний орган виконавчої влади з питань цивільної авіації, який утворюється та статус якого визначається Президентом України (далі - уповноважений орган з питань цивільної авіації).
6. Уповноваженим органом виконавчої влади в галузі державної авіації є Міністерство оборони України.
7. На уповноважений орган з питань цивільної авіації та Міністерство оборони України в межах їх повноважень покладаються питання регулювання використання повітряного простору України.
8. Розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами України та іноземними цивільними повітряними суднами, фактів порушення порядку використання повітряного простору України покладається на спеціалізоване експертна установа з розслідування авіаційних подій.
9. Авіаційна діяльність, пов'язана з використанням повітряних суден, визначених у частині восьмій статті 39 цього Кодексу, регулюється відповідними федераціями.

5. Державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації

1. Уповноважений орган з питань цивільної авіації реалізує державну політику і стратегію розвитку авіації України, здійснює державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації за такими напрямками:
  - 1) здійснення комплексних заходів щодо забезпечення безпеки польотів, авіаційної, екологічної, економічної та інформаційної безпеки;
  - 2) створення умов для розвитку авіаційної діяльності, повітряних перевезень та їх обслуговування, виконання авіаційних робіт і польотів авіації загального призначення;
  - 3) організація використання повітряного простору України;
  - 4) представництво України в міжнародних організаціях цивільної авіації та в міжнародних відносинах з питань цивільної авіації.
2. Напрями, визначені в пунктах 1-3 частини першої цієї статті, реалізуються уповноваженим органом з питань цивільної авіації шляхом:
  - 1) розробки, прийняття і впровадження авіаційних правил України;
  - 2) сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності;
  - 3) ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та / або вантажів повітряним транспортом та надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам;
  - 4) здійснення постійного нагляду та інспектування дотримання встановлених законодавством, в тому числі авіаційними правилами України, вимог.
3. Уповноважений орган з питань цивільної авіації є уповноваженим і незалежним органом щодо забезпечення використання повітряного простору

України суб'єктами авіаційної діяльності, нагляду за забезпеченням аеронавігаційного обслуговування.

4. З метою вжиття заходів щодо забезпечення безпеки авіації уповноважений орган з питань цивільної авіації взаємодіє з правоохоронними органами, органами виконавчої влади.

6. Повноваження керівника уповноваженого органу з питань цивільної авіації

1. Керівник уповноваженого органу з питань цивільної авіації здійснює в межах та у спосіб, визначених законом, такі повноваження:

- 1) організація заходів щодо безпеки авіації;
- 2) організація розробки проектів авіаційних правил України і затвердження їх в установленому порядку;
- 3) заборона, скасування, тимчасове припинення або зміна виконання будь-яких видів польотів і авіаційної діяльності у разі виявлення загрози безпеці польотів або їх невідповідності встановленим стандартам і авіаційним правилам України;
- 4) введення обмежень по термінах експлуатації повітряних суден;
- 5) регулювання використання повітряного простору України і його розподіл в інтересах національної економіки та безпеки;
- 6) регулювання питань аеронавігаційного обслуговування;
- 7) регулювання об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху та її розвитку;
- 8) сертифікація і схвалення суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності з видачею відповідних сертифікатів;
- 9) реєстрація та облік об'єктів авіаційної діяльності, ведення державних реєстрів цивільних повітряних суден та аеродромів;
- 10) визначення вимог щодо надання метеорологічного обслуговування на аеродромах та маршрутах обслуговування повітряного руху;
- 11) організація пошукового та аварійно-рятувального забезпечення польотів цивільної авіації;
- 12) проведення перевірки та інспектування суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності для визначення відповідності, здійснення контролю за дотриманням вимог авіаційних правил України, розпорядчих документів та умов схвалення, включаючи перевірку повітряних суден іноземних держав під час виконання ними польотів над територією України;
- 13) притягнення до відповідальності шляхом накладення стягнень на суб'єктів авіаційної діяльності за порушення авіаційних правил України, інших вимог законодавства відповідно до закону;

- 14) видача ліцензій на здійснення господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та / або вантажів повітряним транспортом, надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам;
- 15) забезпечення умов для діяльності України в Міжнародній організації цивільної авіації, інших міжнародних організаціях, сприяння розвитку міжнародних зв'язків у сфері авіаційної діяльності, участі в міжнародних конференціях і заходах з питань діяльності цивільної авіації;
- 16) розробка проектів міжнародних договорів України, підготовка пропозицій щодо їх укладення і денонсації;
- 17) координація робіт, пов'язаних із забезпеченням єдності вимірювань, здійсненням метрологічного контролю і нагляду в галузі цивільної авіації в єдиній системі метрологічного забезпечення України.

7. Державне регулювання діяльності в галузі державної авіації

1. Уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі державної авіації є Міністерство оборони України.
2. Міністерство оборони України регулює питання державної авіації в частині реєстрації та допуску державних повітряних суден і літальних апаратів, аеродромів та злітно-посадкових майданчиків, підтримання льотної придатності державних повітряних суден, допуску авіаційного персоналу до виконання польотів та проведення робіт із забезпечення польотів, охорони повітряних суден, виконання та забезпечення польотів, пошуку та рятування, випробування і прийняття в експлуатацію нових типів повітряних суден, призначених для використання в державній авіації, і здійснює нормативно-правове регулювання зазначених питань за погодженням із заінтересованими центральними органами виконавчої влади, які експлуатують державні повітряні судна.
3. Якщо розробник, виробник не виконує свої обов'язки по супроводу експлуатації виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання, підтримання їх льотної придатності, Міністерство оборони України вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки польотів та підтримання льотної придатності державних повітряних суден шляхом:
  - 1) заборони експлуатації екземплярів або типу виробів авіаційної техніки, компонентів та обладнання;
  - 2) прийняття відповідальності на себе за виконання вищезазначених функцій;
  - 3) визначення відповідальної організації за виконання таких функцій.
5. Державне регулювання використання повітряного простору України
  1. Реалізацію державної політики у сфері використання повітряного простору України на підставі спільних рішень забезпечують уповноважений орган з питань цивільної авіації та Міністерство оборони України за наступними напрямками:

- 1) забезпечення умов для діяльності національних та міжнародних користувачів повітряного простору України;
  - 2) впровадження державної політики щодо використання повітряного простору України;
  - 3) розробка правил і процедур цивільно-військової координації під час організації повітряного руху;
  - 4) здійснення контролю за дотриманням порядку і правил використання повітряного простору України;
  - 5) забезпечення діяльності та розвитку об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України.
2. Реалізація державної політики з оборонних питань, пов'язаних з використанням повітряного простору України та захистом суверенітету держави, відноситься до компетенції Міністерства оборони України.

8. Розслідування авіаційних подій та інцидентів

1. Розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами і літальними апаратами України та іноземними цивільними повітряними суднами, що сталися на території України, а також порушення вимог щодо використання повітряного простору України здійснює спеціалізована експертна установа з розслідування авіаційних подій, що утворюється та статус якого визначається Кабінетом Міністрів України (далі - Експертна установа з розслідування авіаційних подій).
2. Експертна установа з розслідування авіаційних подій не може бути в підпорядкуванні або іншим чином залежати від уповноваженого органу з питань цивільної авіації.
3. Фінансування діяльності Експертної установи з розслідування авіаційних подій здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел, передбачених законодавством.